

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 18888

Tarih : 14.07.2026

10/4366

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kamuoyunda “kuyu tipi cezaevleri” olarak adlandırılan Yüksek Güvenlikli, Y Tipi ve S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının mimari yapılarının, infaz rejiminin, mahpusların temel hak ve özgürlükleri üzerindeki etkilerinin, bu ceza infaz kurumlarında yaşandığı ileri sürülen hak ihlallerinin, tecrit uygulamalarının, sağlık hizmetlerine erişimde karşılaşılan sorunların, açlık grevlerinin ve bu süreçte yaşanan yaşam hakkı ihlallerinin bütün yönleriyle araştırılması; ulusal ve uluslararası insan hakları standartları çerçevesinde mevcut uygulamaların değerlendirilmesi ve gerekli yasal ile idari tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98’inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 104 ve 105’inci maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Onur DÜŞÜNMEZ
Hakkari Milletvekili

GEREKÇE

Ceza infaz kurumları, mahkûmiyet kararının infaz edildiği mekanlar olmanın yanında, hukuk devletinin insan haklarına yaklaşımını en görünür biçimde ortaya koyan kurumlardır. İnfaz sisteminin temel amacı yalnızca özgürlüğün kısıtlanmasını sağlamak olmayıp insan onurunun korunması, mahpusların yaşam hakkının güvence altına alınması ve fiziksel ve ruhsal bütünlüklerinin muhafaza edilmesidir. Bu yönüyle ceza infaz kurumlarında uygulanan her türlü idari işlem ve güvenlik politikası, Anayasa'da güvence altına alınan temel haklar ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri doğrultusunda değerlendirilmek durumundadır.

Son yıllarda inşa edilen ve kamuoyunda "kuyu tipi cezaevleri" olarak adlandırılan Yüksek Güvenlikli, Y Tipi ve S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları ise gerek mimari yapıları gerekse uygulanan infaz rejimi nedeniyle uzun süredir kamuoyunda, hukuk çevrelerinde, barolarda, insan hakları örgütlerinde ve sağlık meslek örgütlerinde yoğun biçimde tartışılmaktadır. Özellikle mahpusların büyük bölümünün tek kişilik hücrelerde tutulması, günün yaklaşık tamamını sosyal temastan yoksun biçimde geçirmek zorunda bırakılması, ortak yaşam alanlarının son derece sınırlı tutulması ve güvenlik anlayışının insan ilişkilerinin önüne geçen bir infaz sistemine dönüşmesi, bu kurumların insan hakları perspektifiyle değerlendirilmesini zorunlu hale getirmektedir.

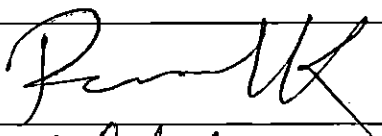
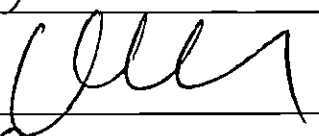
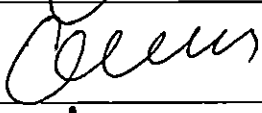
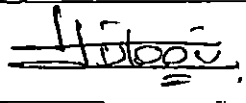
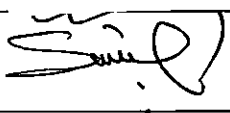
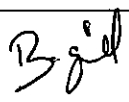
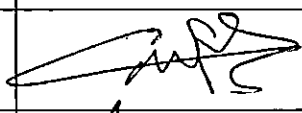
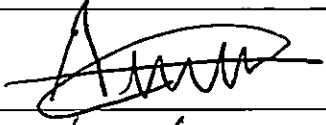
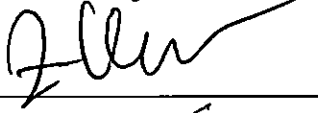
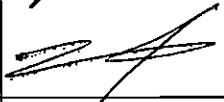
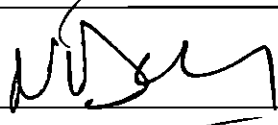
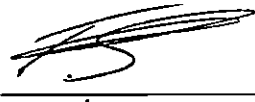
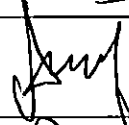
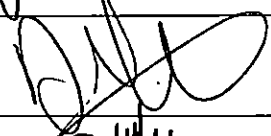
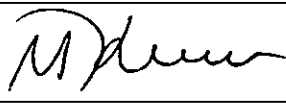
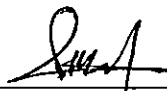
Partimiz tarafından hazırlanan "S ve Y Tipi Hapishaneler Raporu " farklı ceza infaz kurumlarından gelen yüzlerce başvuru, aile görüşmeleri, avukat beyanları, ve cezaevi ziyaretlerinden elde edilen tespitleri bir araya getirmektedir. Raporda, Türkiye'de 22 Yüksek Güvenlikli, 13 Y Tipi ve 7 S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun bulunduğu; bu kurumlara ilişkin yüzlerce başvurunun değerlendirildiği ifade edilmekte, çok sayıda hak ihlali iddiasına yer verilmektedir. Raporda yer alan iddialar; mahpusların uzun süre tek kişilik hücrelerde tutulmaları, günün büyük bölümünü sosyal temastan yoksun geçirmeleri, havalandırma sürelerinin sınırlılığı, doğal ışık ve temiz havaya erişimde yaşanan güçlükler, hücre ve ortak alanların sürekli kamera gözetimine tabi tutulması, mahremiyetin ortadan kalkması, sağlık hizmetlerine erişimde gecikmeler, hastane sevklerinde yaşanan sorunlar, iletişim ve haberleşme hakkına getirilen sınırlamalar, sosyal ve kültürel faaliyetlerin fiilen kullanılamaması, disiplin yaptırımlarının yaygın biçimde uygulanması, çıplak arama ve kötü muamele iddiaları ile ailelerden yüzlerce kilometre uzak cezaevlerine yapılan sevkler gibi çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Aynı raporda çok sayıda cezaevinde ortak sorunların tekrar ettiği görülmekte, münferit olayların ötesine geçen yapısal bir tablo ortaya konulmaktadır. Söz konusu ceza infaz kurumlarının mimari özellikleri de ayrıca dikkat çekmektedir. Tek kişilik hücrelerin dar fiziksel alanlardan oluşması, yüksek duvarlarla çevrili havalandırmalar, gökyüzünü sınırlı biçimde görebilen yapılaşma, sürekli elektronik gözetim altında bulunan yaşam alanları ve mahpusların birbirleriyle temasını en aza indiren mimari anlayış nedeniyle bu kurumların kamuoyunda "kuyu tipi" olarak adlandırıldığı bilinmektedir. Mimari tasarım ile infaz uygulamasının birleşmesi sonucu ortaya çıkan uzun süreli izolasyonun, uluslararası insan hakları standartları bakımından ayrıca değerlendirilmesi gereken bir mesele olduğu açıktır.

Uzun süreli tecridin yalnızca fiziksel özgürlüğün sınırlandırılmasıyla sınırlı kalmadığı; bireyin ruh sağlığı, bilişsel fonksiyonları ve sosyal yaşamı üzerinde ağır sonuçlar doğurabileceği uluslararası insan hakları mekanizmalarının raporlarında da sıklıkla dile getirilmektedir. Bu nedenle ceza infaz kurumlarında güvenlik ile insan onuru arasında

kurulması gereken dengenin korunması demokratik hukuk devletinin temel yükümlülüklerinden biridir. Öte yandan son dönemde kamuoyuna yansıyan gelişmeler, bu tartışmaları daha da derinleştirmiştir. Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulan Gürkan Türkoğlu'nun, kamuoyunda "kuyu tipi cezaevleri" olarak anılan infaz kurumlarına karşı başlatılan açlık grevi sürecinin ardından hastanede yaşamını yitirmesi, infaz sistemi ve cezaevi koşullarına ilişkin endişeleri yeniden gündeme taşımıştır. Yaşam hakkını ilgilendiren bu tür olayların tüm yönleriyle araştırılması, süreçte alınan idari ve sağlık tedbirlerinin incelenmesi ve benzer olayların tekrarının önlenmesine yönelik mekanizmaların oluşturulması büyük önem taşımaktadır.

Ceza infaz kurumlarında yaşanan her ölüm, her ağır hak ihlali iddiası ve her sistematik şikayet yalnızca ilgili kurumları ilgilendiren idari meseleler olarak değerlendirilemez. Bu iddiaların bağımsız, şeffaf ve etkin biçimde incelenmesi, kamuoyunda oluşan soru işaretlerinin giderilmesi, ceza infaz sisteminin ulusal hukuk ve uluslararası insan hakları yükümlülükleriyle uyumunun değerlendirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetim yetkisinin doğal bir sonucudur.

Bu çerçevede kamuoyunda "kuyu tipi cezaevleri" olarak adlandırılan Yüksek Güvenlikli, Y Tipi ve S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının mimari yapılarının, infaz rejiminin, mahpusların fiziksel ve ruhsal sağlıkları üzerindeki etkilerinin, tecrit uygulamalarının, sağlık hizmetlerine erişimin, sosyal faaliyetlerin, aile ve avukat görüşlerinin, disiplin uygulamalarının, açlık grevlerine yol açan nedenlerin, yaşanan ölüm olaylarının ve kamuoyuna yansıyan tüm hak ihlali iddialarının bağımsız biçimde araştırılması; uygulamaların insan onuruna saygı, hukuk devleti ilkesi ve uluslararası insan hakları standartları bakımından değerlendirilmesi; gerekli yasal ve idari düzenlemelerin belirlenmesi amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bir Meclis Araştırması açılması kamu yararı bakımından zorunlu hale gelmiştir.

1	PERİHAN KOCA DOĞAN	MERSİN	
2	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
3	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
4	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
6	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	
7	BURCUĞÜL ÇUBUK	İZMİR	
8	CELAL FIRAT	İSTANBUL	
9	SİNAN ÇİFTYÜREK	VAN	
10	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
11	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
12	YILMAZ HUN	IĞDIR	
13	NEJLA DEMİR	AĞRI	
14	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
15	ALİ BOZAN	MERSİN	
16	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
17	GÜLDEREN VARLI	VAN	
18	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
19	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	